

7.Kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddet ve onları hedef alan her türlü ayrımcılıkla mücadele konusunda AB Rehber İlkeleri

I. Rehber İlkeler'in Amacı

Kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddet konusunda Rehber İlkeler'in kabul edilmesi AB'nin, kadınların hakları konusunu bir öncelik haline getirme ve bu alanda uzun vadeli eyleme geçme yönündeki açık iradesinin bir işaretidir. AB, kadınlar ve kız çocuklarına yönelik şiddet konusuna odaklanarak, günümüz dünyasının en önemli insan hakları ihlallerinden birine karşı harekete geçecektir.

Bu Rehber İlkeler, eksiksiz ve çok taraflı bir *müktesebata* dayanmaktadır. Bu müktesebatın en yakın tarihli kilit unsurları BM Genel Sekreterinin kadınlara yönelik her türlü şiddet konusundaki derinlemesine çalışması (2006), şiddet göstergeleri konusunda BM Özel Raportörü Sayın Yakın Ertürk'ün çalışmaları (2008), kadınlara yönelik her türlü şiddetin ortadan kaldırılması girişimlerinin yoğunlaştırılmasına dair 61/143 sayılı BM kararı ve kadın, barış ve güvenlik konusunda 1325 (2000) ve 1820 (2008) sayılı BM Güvenlik Konseyi kararları ile kadınların silahlı çatışmalardaki durumu ve çatışma sonrasında ülkelerindeki yeniden yapılanma faaliyetleri ile demokratik süreçteki rolleri hakkındaki 2005/2215 sayılı Avrupa Parlamentosu kararı, insan hakları konusundaki Sözleşmeler, uluslararası insani hukuk ve Uluslararası Ceza Mahkemesini kuran Roma Statüsünün ilgili hükümleridir.

Rehber İlkeler aynı zamanda Demokrasi ve İnsan hakları için Avrupa Aracı (DİHAA) da dahil olmak üzere AB'nin ve üye ülkelerin diğer mali araçlarıyla finanse edilecek, kadın ve kız çocuklarını hedef alan daha fazla sayıda projenin uygulanmasını teşvik etmeyi de amaçlamaktadır.

Bu Rehber İlkeler'in kabul edilmesi insan haklarının evrenselliğinin açık bir biçimde yeniden teyidi anlamını taşımaktadır.

II. Tanım

Bu Rehber İlkeler kapsamında kadına yönelik şiddetin tanımı yapılırken Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesinde yer alan tanım esas alınmaktadır:

'Kadına yönelik şiddet' terimi özel hayatta ya da toplum içinde kadınların fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle sonuçlanan ya da sonuçlanabilecek her türlü cinsiyete

dayalı şiddet eylemi anlamına gelir, ki bu tür eylemlerle tehdit, zorlama veya özgürlüğün keyfi kısıtlanması da buna dahildir.”

III. Uygulamaya Yönelik Rehber İlkeler

AB, kadına yönelik şiddetle mücadelenin birbirinden ayrı düşünülemez üç amacını yinelemektedir: şiddetin önlenmesi, mağdurların korunması ve desteklenmesi ve bu tür şiddeti gerçekleştirenlerin yargılanması.

Uygulamaya yönelik amaçlar:

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi ve kadına yönelik ayrımcılıkla mücadele edilmesi AB, kadınların sosyo-ekonomik ve siyasi haklarından yararlanmaları önündeki engellerin, daha fazla şiddete maruz kalmalarına neden olduğunu ifade eder. Bu bağlamda ve bu tür şiddetin engellenmesi amacıyla Üye Devletlerin ve AB'nin dış ilişkilerindeki stratejileri özellikle kadına ve kız çocuklarına karşı ayrımcı mevzuat ve kamu politikalarını, özel alanda uygulanan ayrımcılıkla mücadele konusuna yeterli özenin gösterilmemesini ve toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını hedef almalıdır.

Kadına yönelik şiddet konusunda veri toplanması ve göstergelerin geliştirilmesi: Son yıllarda bu alanda önemli başarılar elde edilmişse de, devletlerin eylem ve stratejilerini gerekli bilgilere dayanarak hazırlayabilmelerini sağlamak üzere kadına ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddete ilişkin doğru ve karşılaştırılabilir nicel ve nitel verilerle ilgili göstergelere halen ihtiyaç duyulmaktadır. Toplanan veri türleri arasında araştırmaya konu olan toplum kesimleri ve ölçülen şiddet türü açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. AB, veri toplanmasına imkan verecek ve doğru ve güvenilir verilerin toplanması ve yaygınlaştırılmasına yönelik ulusal kapasiteyi artırmaya yardımcı olacak kurumsal ve diğer araçları belirlemek için çalışacaktır.

Etkin ve koordineli stratejiler oluşturmak: AB'nin faaliyetleri, Üye Devletlere kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddetin engellenmesi ve buna tepki verilmesi yönündeki ikili sorumluluklarını hatırlatmaya odaklanacaktır. Üye Devletlerin, şiddeti önleme stratejileriyle şiddet mağdurlarının korunması ve desteklenmesine yönelik stratejilerin geliştirilip uygulanması ve her düzeyde (yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası) ve toplumun her kesimine, özellikle de siyasetçiler, kamu ve özel sektör, sivil toplum ve medyaya harekete geçmeleri yönünde çağrıda bulunma yükümlülüğü vardır. Bu stratejilerin uygulanması,

koordinasyonunun ve takibinin sağlanması için yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde yaptırım gücü olan kurumsal mekanizmalar oluşturulmalıdır.

Kadına yönelik şiddet faillerinin cezasız kalmaması ve mağdurların adalete erişimi: AB, kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddetin kanunlarca cezalandırılmasının ve kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddetin faillerinin eylemlerinden dolayı mahkemeye çıkarılmasının sağlanmasının devletler için elzem olduğunu vurgulayacaktır. Devletler kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddet eylemlerini süratle, detaylı, tarafsız ve ciddi bir biçimde soruşturmalıdır. Ayrıca devletler, öncelikle usul ve delillere ilişkin kurallar olmak üzere, cezai yargı sisteminin, kadınları, kendilerine karşı şiddet eylemlerinde bulunanların yargılanmaları sırasında delil sunmaya teşvik edecek ve mağdurların ya da temsilcilerinin hukuk davası açabilmesine olanak tanımak suretiyle kadınların korunmasını garanti edecek şekilde işlemlerini sağlamalıdır. Cezasızlıkla mücadele, polis ve kolluk kuvvetlerinin eğitimi, mağdur ve tanıklara adli yardım ve uygun korumanın sağlanması ile şiddet mağdurlarının faillerine ekonomik açıdan bağımlı olmaması için gerekli şartların yaratılmasını da içermektedir.

AB'nin müdahale araçları:

Müdahale araçları Üye Devletlerin büyükelçilikleri, Komisyon delegasyonları ve AB Konseyi Genel Sekreterliği başta olmak üzere tüm AB aktörlerinin konuya müdahil olabilmesine imkân sağlamalıdır.

AB, bu Rehber İlkeler ile diğer AB İnsan Hakları Rehber İlkeleri, özellikle de çocuk hakları ve insan hakları savunucuları ile ilgili Rehber İlkeler'in uygulanması arasında oluşturulan sinerjiye gerekli özenin gösterilmesini sağlar.

AB'nin kadına yönelik şiddetle mücadele konusundaki uygulamaya yönelik amaçlarına uygun başlıca müdahale araçları şunlardır:

Genel yaklaşımlar: AB, üçüncü ülkeler ve bölgesel örgütlerle ilişkilerinde, kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadele ile bu tür şiddetin kaynağını oluşturan ayrımcılık çeşitlerini düzenli olarak dile getirecektir. Bu tür yaklaşımlar özellikle ulusal hukuki çerçevenin uluslararası standartlara ve devletlerin bu alandaki taahhütlerine ne ölçüde uygun olduğunu ve bunların ne derece etkin bir biçimde uygulandığı ve takip edildiğini ortaya koyacaktır. AB ayrıca tüm özel temsilci ve diplomatlarının görevleri arasında kadın haklarına atıfta bulunulmasını da temin eder.

Tüm yaklaşımları öncesinde AB:

- (a) Kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddet türlerini belirleyip bunlarla ilgili veri ve göstergeleri analiz eder;
- (b) Açıkça ve bil fiil ayrımcılığa yol açan ve bu tür şiddete kaynaklık eden kanun ve uygulamaları tespit eder;
- (c) Kadına yönelik şiddete karşı kamu politikalarının eksiklik ve/veya yetersizliklerini belirler;
- (d) Kadın haklarının korunmasına yönelik uluslararası ve bölgesel belgelerden ilgili ülkelerce kabul edilmiş olanları, bunlara ilişkin çekinceleri ve söz konusu belgelerin ulusal hukuka aktarımını tespit eder;
- (e) Söz konusu ülkelere uluslararası ve bölgesel mekanizmalarca kadın hakları ve kadına yönelik şiddet konularında yapılan önerileri belirler.

Yaklaşımlarında AB özellikle aşağıdaki pozisyon ve inisiyatifleri benimser:

- (f) Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair BM Sözleşmesi ve İhtiyari Protokolü ile Afrika'daki Kadınların Haklarına ilişkin Afrika İnsan ve Halkların Hakları Sözleşmesi ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılmasına yönelik Amerika Sözleşmesinin kabulünü teşvik eder;
- (g) Sözleşmeye ilişkin olarak konulan çekincelerin, özellikle de Sözleşmenin amaçları ile çelişenlerin, bilhassa Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi (CEDAW - Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women) tarafından bu çekinceler hakkında yapılan yorumlar temel alınarak kaldırılmasını teşvik eder;
- (h) Gerektiğinde teknik destek yoluyla belirtilen tarihlerden önce raporların CEDAW Komitesine sunulmasını ve Komite'nin raporları ile önerilerinin takibini teşvik eder;
- (i) Kadın hakları savunucuları ve kadın örgütleri ile diyalog ve düzenli istişareleri sürdürür;

- (j) Kadın hakları savunucularını ve kadın örgütlerini bu alandaki politikaların geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi sürecine katılmaya teşvik eder;
- (k) Üye Devletleri Evrensel Dönemsel Gözden Geçirme (UPR - Universal Periodic Review) çerçevesinde kadına karşı şiddet ve ayrımcılıkla mücadele ile ilgili belirli taahhütlerde bulunmaya teşvik eder;
- (l) Uygun ve yeni bölgesel ve uluslararası belgelerin hazırlanmasını teşvik eder.

Kadına yönelik şiddetle mücadele için belirli ek önlemler: Kadına karşı şiddetle mücadele eylemleri aşağıdaki inisiyatifler yoluyla uygulanır:

- (a) - Oldukça yaygın bir suçun büyük ölçüde cezasız kaldığı durumlarda BM kadına karşı şiddet Özel Raportörünün göreve çağırılmasını teşvik eder;
- (b) Ziyaret gerçekleştirilen hallerde Raportörün önerileri, ulaştığı sonuçlar ve gözlemlerinin takibin yapılmasını sağlar;
- (c) Kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddetin cezasız kalmasıyla mücadele tedbirlerini, özellikle de bu tür şiddete ilişkin tüm hukuki süreçlerin izlenmesini teşvik eder;
- (d) Kadın hakları savunucuları ile kadın insan hakları savunucularını, özellikle de tehditler alan veya belirli ve hedefli baskı ya da tacize uğrayanları destekler;
- (e) Kadın-erkek eşitliği konusunda bilinç düzeyini artırmayı ve kadınlara karşı şiddetle mücadeleyi amaçlayan politika ve kampanyaları, özellikle erkekleri ve erkek çocuklarını bilinçlendirmeyi amaçlayan kampanyaları destekler;
- (f) Özellikle doğum kaydı ve okula gönderme konularında kız çocuklarının sistematik biçimde ihmal edilmesi konusuna odaklanan kampanyaları destekler.

Münferit vakalar: AB, özellikle bir devlet tarafından uluslararası taahhütler ile fiziksel bütünlük ve ayrımcılık yapılmaması yönündeki temel haklara aykırı biçimde şiddet uygulanması ya da şiddete göz yumulması gibi olağanüstü önem arz eden münferit

vakalardan haberdar olduğunda ve ulusal düzeyde tatmin edici bir önlem alınmadığı takdirde belirli tedbirler alma konusunu değerlendirecektir.

Bu durum özellikle aşağıdaki kriterlerden bir ya da birden fazlasını sağlayan en açık ihlaller için geçerlidir:

- (a) faillerin işledikleri suçun ciddiyetiyle orantılı bir biçimde ceza mahkemelerinde sorumlu tutulması ihtimalinin muhtemel olmadığı şiddet vakaları;
- (b) mağdurların ceza ve adli yargı makamlarınca uygun ve ayrımcılık yapmayan bir biçimde tazmin yoluna erişiminin olmayacağı şiddet vakaları;
- (c) kanunlar ve kamu politikalarının yetersiz kaldığı ya da mevcut olmadığı, tekrar eden, sistematik veya büyük ölçekli ihlaller, özellikle de töre adına cinayet ya da intihara zorlamalar gibi en ciddi vakalar;
- (d) ayrımcılığa yol açan kanun ya da uygulamalardan kaynaklanan vakalar;
- (e) kadın insan hakları savunucularının şiddet, tehdit ve tacize maruz kalması ile baskı altına alınması vakaları.

AB görüşmelerinin çerçevesi: Avrupa Birliği kadına yönelik şiddet ile şiddetin altında yatan ayrımcılık konusunu insan hakları ile ilgili görüşmelerinde ve gerekiyorsa başka AB politika görüşmelerinde tekrar gündeme getirir.

Bu konular bu gibi görüşmelerde ya belirli bir konu başlığı olarak ya da bir ya da daha fazla cinsiyet konulu başlık altında gündeme alınabilir.

Bu bağlamda AB, özellikle BM kadına yönelik şiddet Özel Raportörünün ortaya koydukları, EPU çerçevesinde kadınlara ilişkin olanlar, CEDAW Komitesinin bulgu ve önerileri ile bölgesel koruma mekanizmalarının ortaya koydukları gibi kadın haklarının korunması ve kadına yönelik şiddetle mücadeleyle yönelik uluslararası ve bölgesel mekanizmaların ulaştığı sonuç ve önerilerin takipçiliğini yürütür.

İnsan hakları raporlarının hazırlanması: Hazırladıkları raporlarda Misyon Başkanları, sistematik olarak insan haklarına riayet konusuna ayrılmış bir bölümde kadınların temel haklarına saygıyı incelemeli ve bunu da özellikle fiziksel bütünlük ve ayrımcılık

yapılmaması haklarına saygı ve devletlerin kadına yönelik şiddet konusundaki uluslararası taahhütlerine uyması hususuna atıfta bulunarak incelemelidir.

Raporlarda şu hususlara değinilir:

- (a) Ülke topraklarının tümünde ve her türlü ortamda (haneler, işyerleri, eğitim kurumları, tutukevleri ve diğer kamu kurumları vb.) nicel ve nitel veri toplamaktan sorumlu kurumsal ve diğer mekanizmalar;
- (b) Cinsiyet, yaş ve diğer ilgili faktörlere göre analiz edilmiş istatistikler ile bu istatistiklerin konu ile ilgili önemli aktörlere ve kamuoyunun geneline yayımına dair bilgi;
- (c) İlk yaklaşımlarda belirlendiği şekliyle yasama çerçevesi, ve özellikle de ayrımcılığa neden olan kanun ve uygulamaların bulunması.
- (d) AB'nin özel temsilcileri ve elçileri kadın haklarını göz önünde bulundurmalı ve bu konuya ilişkin bilgilere raporlarında yer vermelidir.

Kadın haklarının uluslararası forumlarda desteklenmesi: AB kadın haklarını, özellikle de kadına yönelik şiddetin engellenmesini destekleyen aktif rolünü uluslararası forumlarda (bilhassa Birleşmiş Milletler'de) sürdürür. Tüm BM kadın hakları kurumları ile uyumlu bir koordinasyon sağlar, bunların çalışmalarını ve bu tür forumlardan tek sesli ve tutarlı mesajların yayınlanmasını desteklemek suretiyle AB'nin bu alandaki eylemlerinin rolünü ve etkisini güçlendirir.

İkili ve çok taraflı işbirliği: Kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadele eylemlerine, insan haklarının müdafaa edilmesi alanındaki ikili ve çok taraflı işbirliği çerçevesinde ve hukuk ile eğitim alanları da dahil olmak üzere sivil toplumla işbirliğinde bulunarak öncelik verilir. Özellikle Demokrasi ve İnsan Hakları için Avrupa Girişimi çerçevesinde bu tür işbirliğine özen gösterilirken AB'nin ve Üye Devletlerin başka uygun mali araçlarından da yararlanır.

Bu tür bir işbirliği diğer amaçların yanı sıra özellikle sivil toplum programlarını hedefler ve şu öncelikli alanlara odaklanır:

Tazminat, rehabilitasyon ve bakıma erişim:

- (a) Mahkeme karşısına çıkanlar da dahil olmak üzere, şiddet mağdurlarının adaletle erişimini sağlayan ve destekleyen programların desteklenmesi;
- (b) Psikolojik destek, hukuki yardım, barınma ve şiddet mağdurları ile bunların çocuklarının topluma yeniden entegrasyonu alanında ücretsiz sağlanan uygun bakım hizmetleri ile ilgili kamuyu bilgilendirme kampanyaları gibi vasıtalarla bu tür hizmetlere erişimin desteklenmesi;
- (c) AB'nin 1994'teki Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansında (ICPD - International Conference of Population and Development) benimsenen Kahire Eylem Programının ve "ICPD + 5"te kabul edilen ICPD Eylem Programının devamlı olarak tatbik edilmesine ilişkin başlıca önlemlerin eksiksiz uygulanmasına ve Kopenhag Bildirgesi ve Eylem Programı ile Pekin Eylem Platformu ve Binyıl Kalkınma hedeflerine verdiği desteğin altını çizerek, kadın ve kız çocuklarının HIV enfeksiyonundan daha iyi korunabilmeleri gibi amaçlarla özellikle cinsel sağlık ve üreme sağlığı konularında bilgilendirilme ve sağlık hizmetlerine yönelik haklarının ile bu haklara erişimlerinin desteklenmesi;
- (d) Kadınların kendi cinselliklerine ilişkin konularda karar verebilme haklarını özgürce ve zorlanmadan, ayrımcılık veya şiddete maruz kalmadan kullanabilmelerini destekleyen programların teşvik edilmesi;
- (e) Şiddet mağduru olma riski yüksek olup da bu nedenle özel ilgi gerektiren kadın gruplarına yönelik programların desteklenmesi.

Şiddetin önlenmesi:

- (a) Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin cezasız kalmasıyla mücadele eylemlerinin desteklenmesi ve yaygınlaştırılması;
- (b) Kadınlar ve kız çocuklarının temel hakları ve güçlendirilmeleri konusunda eğitiminin desteklenmesi;
- (c) Bilinç arttırma ve iletişim gibi alanlarda, cinsiyet eşitliğine ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddette rolü bulunan toplumsal cinsiyet kalıpları bağlamındaki önyargıların ortadan kaldırılması yoluyla kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadele önlemlerine odaklanan kampanyaların desteklenmesi;

- (d) Kadınların ekonomik bağımsızlığını geliştirmeyi amaçlayan programların desteklenmesi;
- (e) Polis memurlarının ve adli personelin kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle ilgili konular ve bu tür şiddetin neden ve sonuçları konusunda eğitiminin desteklenmesi.

Kapasitelerin artırımı:

- (a) CEDAW Komitesinin tavsiyelerini uygulamaya yönelik ulusal eylem planlarına - bunların ulusal düzeyde yayımlanması da dahil olmak üzere- yardım sağlanması;
- (b) Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddete ilişkin etkin ve koordineli veri toplama mekanizmalarının uygulamaya konmasına yardım sağlanması;
- (c) Kadın örgütlerine, kadın insan hakları savunucularına ve daha genel olarak da kadınlara karşı şiddetle mücadele eden sivil toplum kuruluşlarına destek verilmesi;
- (d) Kadına karşı şiddetle ilgilenen tüm sorumlu meslek gruplarına, bu tür şiddetin neden ve sonuçları hakkındakiler de dahil olmak üzere uygun eğitimlerin sağlanması (polis, adli personel, sağlık ve eğitim uzmanları, medya) ;
- (e) Birleşmiş Milletler'in suçun önlenmesi ve kadına yönelik şiddete cezai yargının yanıtı konulu kararı doğrultusunda standartlaştırılmış müdahale protokollerinin uygulamaya konması yoluyla polisin şiddet vakalarına, özellikle de aile içi şiddet vakalarına müdahale gücünü artıracak programlara destek verilmesi;
- (f) Kadının statüsünün iyileştirilmesi amacına yönelik merkezi ve ademi-merkeziyetçi idari teşkilatların kurulmasının desteklenmesi;
- (g) 1325 sayılı Güvenlik Konseyi Kararını uygulamaya koyan ulusal eylem planlarına yardım sağlanması.

Değerlendirme

Konsey İnsan Hakları Çalışma Grubu bu Rehber İlkeler'in uygulanmasını Misyon Şefleri tarafından sunulacak raporlar ve sivil toplumla yapılacak gayri resmi istişareler gibi bir takım araçlar ışığında düzenli olarak değerlendirecektir. İnsan Hakları Çalışma Grubu,

ilkelerin uygulanması konusunda Konseyi bilgilendirecek ve Rehber İlkeler'in uygulanması konusunda gerekli iyileştirmelerle ilgili olarak Konseye tekliflerde bulunacaktır.

EK 1

Kadına karşı şiddet, türleri, nedenleri ve sonuçları konusuna giriş

Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet tüm biçimleri ile gerçek bir yıkımdır. Mevcut veriler, bu sorunun dünya genelinde yaygın ve kurumsallaşmış bir olgu olduğuna işaret etmektedir. Bu tür şiddetin biçimleri ve tezahürü toplumun sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi yapısına göre çok sayıda, farklı ve birbiriyle bağlantılı şekil alabilmektedir.

Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet burada sayılanlarla sınırlı olmamakla birlikte (a) aile içinde meydana gelen (fetüsün cinsiyetine göre doğum öncesinde uygulanan [tıbbi açıdan gereken durumlar haricinde] seleksiyon da dahil olmak üzere) ve kız bebeklerin sistematik olarak ihmali; zorla evlendirme; erken evlilik; partnerler ve eski eşlerce uygulanan şiddet; asitle saldırılar; başlık parası kaynaklı şiddet ve "töre" cinayetleri, şiddet ve intihara zorlama; dayak; ensest de dahil olmak üzere kız çocuklarının evde uğradığı cinsel istismar; mutat ve aynı evi paylaşan partnerlerce tecavüz; kadın sünneti ve kadınlara zarar veren diğer geleneksel uygulamalar dahil) ; (b) toplumun genelinde meydana gelen (tecavüz; cinsel istismar; cinsel taciz ve cinsellikle ilgili tüm taciz şekilleri; işyerinde, eğitim kurumlarında ve diğer alanlarda sindirme; kadın ticareti ve fuhuşa zorlama; modern kölelik türleri; kadın öldürme; savaş sırasında ve savaş sonrası ortamlarda kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet; cinsel istismar amacıyla kadın ticareti ve diğer tüm istismar şekilleri dahil); (c) devlet tarafından işlenmiş ya da göz yumulmuş olsun ya da olmasın yukarıda bahsedilen kadınlara ve kız çocuklarına yönelik tüm şiddet eylemlerini kapsar biçimde fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddeti içerir.

BM Genel Sekreterinin derinlemesine araştırmasında da ifade edildiği üzere, kadına karşı şiddetin büyük çoğunluğunun özel kişilerce uygulandığı ve çok geniş bir kişi ve kurum yelpazesinin bu işin içinde olduğu bulgusuna karşın, bu etkenlerin Kadına karşı tüm Ayrımcılık Şekillerinin Ortadan Kaldırılması Komitesinin 19 sayılı tavsiyesinde de ortaya konan Devletlerin gerekli ihtimam ile bu konuda eyleme geçmesi sorumluluğunu ortadan kaldırmadığını burada ifade etmek gerekir.

Kurbanların cinsiyetleri ve belirli azınlık ya da etnik gruplara mensup olmaları; dinleri ya da dilleri; yerli, göçebe, yerinden edilmiş veya mülteci kadınlar ile az gelişmiş bölgelerde veya uzak kırsal topluluklar içinde yaşayan kadınlar, akıl hastanesi veya hapishanedeki kadınlar, özürlü kadınlar, HIV pozitif kadınlar, lezbiyen, biseksüel veya cinsiyet değiştirmiş kadınlar, genç kızlar, yaşlı veya dul kadınlar ve diğer tüm ayrımcılık şekillerine maruz kalan kadınların statüsüne ilişkin belirli etkenler maruz kaldıkları birden fazla ayrımcılık nedeniyle kurbanları daha savunmasız kılmaktadır. Son olarak, kriz veya silahlı çatışma hallerinde tecavüz, kölelik, cinsel taciz ve istismar kadına karşı şiddetin en sistematik ve yaygın tezahürüdür.

Kurbanların akıl sağlığı ve fiziksel sağlığı açısından ciddi sonuçlarının (özellikle büyük ölçüde artan HIV enfeksiyonu riski) yanı sıra kadına karşı şiddetin önemli sosyal sonuçları ve ekonomik maliyeti ile şiddetin kuşaktan kuşağa iletiminden kaynaklanan siyasi ve sosyal istikrarsızlığın getirdiği bir maliyet söz konusudur. Dolayısıyla kadına karşı şiddet ailelerinin, sosyal ortamlarının, toplumlarının ve ülkelerinin fakir düşmesine de katkıda bulunur. Bu nedenle kadına karşı şiddet kalkınmanın da önünde bir engel teşkil eder.

Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin erkek ve kadın arasında, ve hatta erkek çocukları ile kız çocukları arasında çoğu toplumda görülen tarihi güç dengesizliği de dahil olmak üzere belirli yapısal nedenleri vardır. Dahası, gelenekler, görenekler ve dini değerler kadına karşı şiddeti meşrulaştırmakta kullanılmaktadır. Kadınların maruz kaldığı ekonomik eşitsizlikler ve bağımsızlıktan yoksun olmaları, onların hareket ve karar kapasitelerini azalttığı ve onları şiddete karşı savunmasız bıraktığı için şiddet konusunda belirleyici etkenlerdir.

Siyasi istikrarsızlık ve silahlı çatışmalar da kadınlara ve kız çocuklarına yönelik diğer şiddet kaynaklarıdır. Çatışma sonrasında dahi şiddet ortamı uzun bir süre devam edebilir ve silahlı çatışma yaşamış çoğu ülkede şiddetin daha büyük ölçüde kabul görmesi ve silahların büyük bir yaygınlık kazanması çatışmalar dışında dahi şiddetin artmasına yol açmaktadır.

Bu bela ile etkin mücadele için tüm bu boyutların göz önünde tutulması şarttır.

EK 2

Kadına karşı şiddetle mücadele konusunda uluslararası hukuki çerçeve ve Devletlerin yükümlülükleri

Uluslararası toplum çok sayıda anlaşma ve siyasi taahhüt yoluyla, kadın ve erkeklerin hak ve haysiyetini korumayı taahhüt etmiştir. “Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar” ve “herkes ... cinsiyet ... gibi herhangi diğer bir fark gözetilmeksizin işbu Beynamede ilan olunan teknil haklardan ve bütün hürriyetlerden istifade edebilir” ifadesini açıkça ortaya koyan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ilanından bu güne 60 yıl geçmiştir.

1979 Sözleşmesi'nin uygulanmasını izleyen Kadınlara karşı her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi (CEDAW) kadına karşı şiddeti Sözleşme bağlamında bir ayrımcılık türü olarak tanımlamaktadır ve bu da konunun insan hakları kurumları ve mekanizmalarının çalışma programlarında daha büyük bir yeri olmasının önünü açmıştır.

1993'te Viyana'da gerçekleştirilen Dünya İnsan Hakları Konferansı 1994'te BM İnsan Hakları Komisyonu'nca kadına karşı şiddet konusunda bir Özel Raportör atanmasına yol açarken, bunu Genel Kurulun aynı yıl içinde Kadına karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesi Bildirgesini kabulü izlemiştir. Dünya Konferansı insan haklarının evrenselliğini ve bölünmezliğini bir kez daha vurgulamıştır.

Bildirge kadına karşı şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmak için Devletlerin alması gereken bir dizi tedbiri ortaya koymaktadır. Özellikle, *Devletlerin kadına karşı şiddeti kınamasını ve bu tür şiddeti engelleme yükümlülüklerinden kaçınmak için gelenek, görenek veya din gibi unsurlara başvurmamasını gerekli kılmaktadır.*

1995'te kabul edilen Pekin Platformu, dünya genelinde kadınların durumu konusundaki tarihi BM konferansında 189 ülkenin desteğini kazanmıştır. Platform aralarında kadına karşı şiddetle mücadelenin de bulunduğu gelişmeye ihtiyaç duyulan on iki alan belirlemiştir. Bu alanlar 2005 yılında New York'ta Platformun onuncu yılı münasebetiyle düzenlenen konferansta incelenmiştir. Birliğin Pekin Eylem Platformuna desteği Aralık 1995'te Madrid zirvesinde hükümet başkanlarınca en üst düzeyde dile getirilmiştir.

1999'dan bu güne Avrupa Birliği Konseyi -her yıl- göstergeler ve referans kriterleri konusunda çıkarımları kabul eder ve böylece o yılki takip çalışmalarının daha hedefe yönelik ve yapısal bir şekilde yürütülmesini sağlar. 2002'de kadına karşı şiddet konusunda bir dizi niteliksel ve niceliksel gösterge belirlenmiştir.

Pekin Eylem Platformunun 5 yıllık gözden geçirmesi (Pekin+5) hükümetleri her türlü kişi, örgüt ya da kuruluşca kadınlara karşı gerçekleştirilen şiddet ve ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik uygun tedbirleri almaya *ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddeti suç saymaya çağırmıştır.*

Konsensüs ile kabul edilen ve kadına karşı her türlü şiddeti ortadan kaldırmaya yönelik çabaları yoğunlaştırmayı amaçlayan 61/143 (2006) sayılı Genel Kurul kararı, Devletlerin *kadınların ve kız çocuklarının tüm insan hakları ve temel özgürlüklerini koruma ve destekleme; kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin faillerini engelleme, soruşturma ve cezalandırma konusunda gereken ihtimamı gösterme; kurbanlara koruma sağlama gibi tüm uluslararası yükümlülüklerinin ve bunları yerine getirmemenin [kadınların ve kız çocuklarının] insan hakları ve temel özgürlüklerini ihlal etme, onlara zarar verme veya etkisiz kılma anlamına geleceği [yönündeki kabullerinin] altını bir kez daha çizmiştir.*

1325 (2000) ve 1820 (2008) sayılı BM Güvenlik Konseyi kararları uluslararası camianın silahlı çatışma hallerinde kadına yönelik şiddetle mücadele konusundaki yükümlülüklerini ortaya koyar. 1820 sayılı karar uluslararası barış ve güvenliğin korunması ile çatışma durumlarında kadınların maruz kaldığı cinsel şiddetle mücadele arasındaki bağlantıyı vurgular. *ICC'nin Roma Statüsü'nün 7. Maddesini* içeren 1820 (2008) sayılı kararı Devletlere şunları hatırlatır: *“tecavüz ve diğer cinsel şiddet türleri savaş suçu, insanlığa karşı suç veya soykırımı teşkil eden eylemlerden biri olabilir ve cinsel şiddet suçlarının, çatışmaların çözüme kavuşturulması süreçlerindeki af hükümlerinin dışında bırakılması gereksinimini vurgular [...]”.*

Kadınların silahlı çatışmalarda durumu ve çatışma sonrasında ülkelerindeki yeniden inşa ve demokrasi süreçlerindeki rolleri konusundaki 2005/2215 sayılı Avrupa Parlamentosu kararı, silahlı çatışmalarda kadınlar konusunda, özellikle de onlara karşı işlenen şiddet eylemleri konusunda AB'nin harekete geçmesi için genel bir çerçeve oluşturur.

AB'nin önemli bir rol oynadığı Avrupa Konseyi ve AGİT tarafından da kadına karşı şiddet konusunda çok sayıda girişimde bulunulmuştur.

Avrupa Parlamentosunun 2005'teki kararı bu bela ile etkin bir biçimde mücadelede gösterilmesi gereken özel çabaları, atılması gereken adımları ve alınması gereken tedbirleri ortaya koyar.

Bu Rehber İlkeler söz konusu yükümlülükleri AB çerçevesi içine yerleştirmektedir. Bu sayede Kadın - Erkek Eşitliği Yol Haritası, Komisyonun 2007 yılındaki Cinsiyet Eşitliği ve

Kalkınma İşbirliğinde Kadın Özgürlüğü/ Kadının Güçlendirilmesi konulu tebliği, Konseyin bu bildirge hakkındaki sonuç bildirgesinde yer alan kararları ile Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) kapsamında benimsenen diğer İnsan Hakları Rehber İlkeleri'nde tanımlandığı şekliyle kadın haklarının korunması ve kadın-erkek eşitliğinin dış ilişkilerde desteklenmesine yönelik Avrupa eylemlerini de desteklemektedir.

*

* *